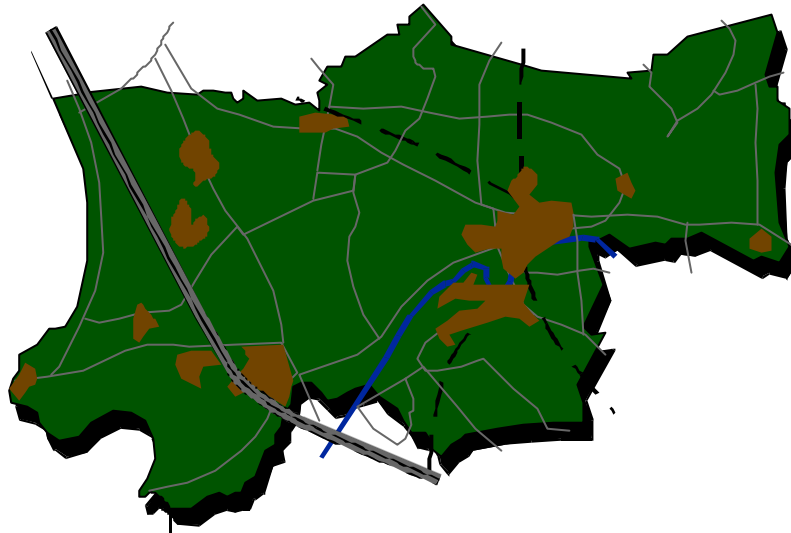

En jämförande studie av åldersintegrerade och och åldershomogena klasser

i Kävlinge kommun

Bakgrund

Diskussionerna om åldershomogen undervisning är bättre eller sämre än den åldersintegrerade undervisningen har gått höga bland föräldrar, skolläda, lärare och politiker i Kävlinge kommun och övriga delar av landet. Antingen säger man att man är för eller emot den ena eller den andra undervisningsformen.

Mycket tyckande, tvärsäkra uttalande och förutfattade meningar är vanligt förekommande. Det är viktigt att fastslå att åldersintegrerad undervisning är ingen pedagogik utan endast en organisationsform.

Uppdraget

Undertecknad har av Kulturnämnden fått i uppdrag att genomföra en studie av åldersintegrerade och åldershomogena klasser, för att se om det finns några skillnader med avseende på

- kunskaper och färdigheter
- uppförande, ordning, krav och struktur
- sociala relationer.

Metoder

- Klassrumsobservationer
- Intervjuer med lärare och elever
- Insamling och analys av testresultat.

Kunskaper och färdigheter

Vi har gjort jämförande studier av tester till den behovsprövade resursfördelningen fr.o.m. läsåret 95/96.

I åk 1 utföres test i taluppfattning som mäter elevens logiskt tänkande förmåga och kopiering som mäter elevens språkliga förmåga.

I åk 3 och åk 6 genomföres test i matematik, läsförståelse och rättstavning. Samtliga tester är standardiserade och används för att fördela resurser till elever med behov av särskilt stöd.

Testerna genomföres årligen på samtliga elever i Kävlinge kommun. Testresultaten i denna studie har bearbetats på Högskolan i Malmö av professor Horst Löfgren.

I våra observationer har vi även studerat inlärningsbortfallet med avseende på elevernas förmåga att ta emot instruktioner, att lyssna på information och förmåga att koncentrera sig på sina arbetsuppgifter.

Uppförande, ordning, krav och struktur

I våra observationer har vi studerat:

- hur eleverna uppför sig mot kamrater och lärare
- elevernas ordningssamhet
- ljudnivån i klassrummet
- om eleverna gör vad de skall göra
- på vilket sätt klassrummet är strukturerat och organiserat
- trivsel- / ordningsreglerna och hur dessa följs
- vilka krav läraren ställer på elevernas arbeten och hur dessa följs upp
- krav på läxor och uppföljningen av dessa
- hur proven ser ut.

Sociala relationer

I våra observationer har vi studerat:

- hur stämningen kändes i klassrummet
- hur mötet fungerade mellan elever och lärare
- hur samarbetet fungerade mellan eleverna
- samverkan mellan yngre och äldre elever
- hur ofta det uppstod konflikter och hur dessa löstes
- om det fanns skillnader i behandlingen av pojkar och flickor.

Deltagande skolor

Nyvängsskolan, Rinnebäcksskolan, Skönadalsskolan och Tolvåker LM. Av dessa skolor bedriver Nyvängsskolan och Tolvåker LM åldershomogen undervisning samt Rinnebäcksskolan och Skönadalsskolan åldersintegrerad undervisning. Studien har innefattat elever/barn från förskoleklass och upp till åk 6.

Omfattning

Studien har omfattat 7 klasser med åldershomogen undervisning och 6 klasser med åldersintegrerad undervisning. Sammanlagt 312 elever berördes.

Ange antal elever L och M o klasser

Tidsperiod

Studien genomfördes under september och oktober månad 2000.

Observatörerna

Vid varje observation har två observatörer deltagit. En av observatörerna har varit en lärarkandidat och den andra har varit en erfaren lärare. Undertecknad har gjort observationer i alla deltagande klasser. Detta för att få en överblick över samtliga klasser. Observatörerna har haft varierande erfarenheter av åldershomogen- och åldersintegrerad undervisning. Observatörerna har gjort observationer under fyra halvdagars pass. Under förmiddagen har man studerat en åldershomogen klass för att sedan på eftermiddagen studera en åldersblandad klass. Vid nästa tillfälle vice versa.

Under observationspasset har anteckningar förts och direkt efter passet har ytterligare anteckningar nedskrivits. Därefter har observatörerna skrivit en sammanfattande rapport till undertecknad.

Lärarintervjuer

Observatörerna har två och två intervjuat klassläraren enligt följande:

- oklarheter och förtydligande med avseende på observationerna
- om läraren själv har valt att arbeta åldershomogent / åldersintegrerat
- för- och nackdelar med åldershomogen- / åldersintegrerad undervisning.

Elevenkät och elevintervjuer

Lärarkandidaterna har genomfört en elevenkät samt intervjuat tre pojkar och tre flickor, slumpmässigt utvalda, från varje klass.

Resultatredovisning

- Utvalda deltagande klasser och lärare har behandlats konfidentiellt.
- Innan redovisning av studien för Kulturnämnden och verksamheten så har observatörerna fått ge sina synpunkter på resultatsammanställningen.

Resultat av studien

Elevernas kunskaper och färdigheter

Testerna

Dessa tester som genomförs årligen har endast använts till att följa de elever,

som är i behov av extra resurser och inte till att på ett vetenskapligt sätt följa upp resultaten år från år. Vi har haft svårigheter att få fram ett tillräckligt stort antal tester, där vi har kunnat följa eleverna under ett antal år. Det har bl.a. brustit i identifieringen av elever samt omförningar av resultaten.

Vad vi fått ut av testerna är följande:

- inga säkra skillnader av resultaten i läsförståelse
- inga säkra skillnader av resultaten i rättstavning
- inga säkra skillnader av resultaten i matematik
- skillnader i resultat mellan klasser på samma skola och år
- att elever med svagt resultat fortsatt att ha svagt resultat.

Observationerna

Inläringen

- Inga säkra skillnader i inlärningsbortfall har kunnat säkerställas.
- Den åldersintegrerade undervisningen var mer individanpassad.
-

Uppförande, ordning, krav och struktur

- Det fanns ingen genomsnittlig skillnad beträffande elevernas uppförande mot läraren.
- Eleverna i åldersintegrerade klasser tog mer hänsyn till varandra än de i åldershomogena klasserna.
- Det fanns ingen genomsnittlig skillnad av ljudnivån i klassrummet.
- Eleverna i de åldershomogena klasserna var mer kontrollerade av läraren.
- Elever i åldershomogena klasser satt i regel två och två. Det var mer vanligt förekommande med bord i de åldersintegrerade klasserna.
- Det fanns ingen genomsnittlig skillnad i lärarens krav på elevernas arbeten och hur dessa följdes upp.
- Det fanns ingen genomsnittlig skillnad i krav på läxor och prov samt hur dessa följdes upp.
- Man använde sig mera av diagnoser än av prov, speciellt i de lägre årskurserna. Detta gäller i de båda organisationsformerna. Ju högre upp i årskurserna, desto fler prov genomfördes.

Enkätresultat och observationer

Sociala relationer

- Eleverna trivdes något bättre i de åldersintegrerade klasserna.
- I de åldersintegrerade klasserna var det oftast något lugnare och mjukare stämning mellan eleverna.
- Det fanns oftast ett närmare förhållande mellan lärare och elev i de åldersintegrerade klasserna.
- Det fanns inte någon genomsnittlig skillnad hur samarbetet fungerade mellan eleverna.
- Samverkan mellan äldre och yngre elever förekom i de åldersintegrerade klasserna, ofta lärarstyrt men på ett positivt sätt.

Lärarintervjuer

Samtliga lärare som arbetade åldersintegrerat eller åldershomogent hade själva valt denna arbetsform.

Lärare som arbetade åldershomogent ansåg:

- Att det är lättare att få kontroll var eleverna befinner sig kunskapsmässigt.
- Att det är mindre spridning bland eleverna, vilket gynnar inläringen.
- Att det är lättare att samla eleverna för gemensamma genomgångar.
- Att det är lättare att föra samtal med eleverna.
- Att läraren får mer tid till att prata med varje barn.
- Att det ger större frihet och mer val av arbetsätt.
- Att det är en fördel att ha "samma" föräldrar under tre år.
- Att det är en nackdel om man får för många okoncentrerade barn under tre år.
- Att det är en nackdel att inskola 25 elever i åk 1 på en gång.

Lärare som arbetade åldersintegrerat ansåg:

- Att det blir ett behagligt klassrumsklimat, där man lär sig att ta hänsyn till varandra.
- Att det är inte så många nya barn vid läsårsstarten.
- Att det är fler vuxna i klassrummet F-3 och att man inte är ensam om eleverna.
- Att det krävs mer tid för planering.
- Att eleverna arbetar mer elevaktivt och tar mer ansvar.
- Att man lär sig att använda flera arbetsätt och arbetsformer.
- Att vid skolstarten är de äldre eleverna föredömen och vägvisare för de yngre eleverna.
- Att eleverna lär sig av varandra på ett bättre sätt.
- Att det är svårt att arbeta åldersblandat i engelska och matematik. En lärare ansåg inte detta.
- Att eleverna arbetar mera självgående.
- Att det inte är så många elever i varje åldersgrupp.
- Att det kan vara en nackdel att ändra grupper från år till år.

Elevintervjuer

Inga säkra skillnader framkom i elevintervjuerna.

Ett försök till analys

Elevernas kunskaper och färdigheter

Att åldersintegrerad undervisning leder till ett annat arbetsätt är ingen självklarhet.

Det fanns fler likheter än skillnader i sättet att undervisa i denna studie. Det handlar mer om lärarens syn på kunskap, arbetsätt, arbetsformer och elevernas lärande.

Vilket arbetsätt, arbetsformer och inlärningsmetoder man använder har ingenting att göra med om man arbetar åldershomogent eller åldersintegrerat.

I de åldersintegrerade klasserna använde man sig mera av ett individanpassat arbetsätt, som ofta leder till att eleverna tar ett större ansvar för sina uppgifter.

Det finns ingen garanti för att man skapar en mer individanpassad undervisning ju större spridning en klass har. På vilket sätt eleverna klarar av att ta ansvar för sitt skolarbete har mer att göra med lärarens synsätt på elevinflytande och elevansvar. Lärarens förmåga att motivera

eleverna att ta ansvar för sitt skolarbete samt lärarens förmåga att följa upp resultaten av elevernas utförda arbeten har stor betydelse.

I de åldershomogena klasserna var det vanligare med gemensamma genomgångar. Alla eleverna arbetade med samma ämnesområde men i olika takt. En del forskare anser att inläring av nytt stoff är effektivare i homogena grupper. Spridningen är större gällande elevens kunskaps- och personliga utveckling i de åldersintegrerade klasserna. Det är viktigt att man i inläringssituationer tar vara på denna faktor oavsett om man arbetar åldersintegrerat eller åldershomogent.

Man vet också att intresse och motivation betyder mycket för elevens lärande. Lärarens förmåga att intressera och engagera sina elever är en betydelsefull faktor för elevernas arbete i skolan. Vad jag vill ha sagt är att lärarens roll, förmåga och synsätt är mycket viktigare än valet av organisationsform.

Om man arbetar åldersintegrerat finns risken att klassen blir uppdelad i för många nivåer så att eleverna i för stor utsträckning får klara sig själva. I den åldershomogena klassen finns risken att klassen hålls ihop för mycket, vilket kan leda till att flera elever inte arbetar efter sina förutsättningar.

I samtliga klasser utom i en, som undertecknad besökte, arbetade eleverna med någon form av arbetsschema. I de åldersintegrerade klasserna fanns det mer av självgående läromedel. Utifrån dessa scheman arbetade sedan eleverna i sin egen takt. I denna typ av arbetssätt blir det det individanpassade materialet som mer kommer att styra undervisningen och inte elevernas utveckling, mognad och erfarenheter. Det är tveksamt om det leder till en bättre inläring. Vid ett enda undervisningsbesök fick jag tillfälle att se hur läraren utgick från elevernas erfarenheter och nyfikenhet. Det skapades ett stort engagemang och många intresseväckande frågor från eleverna ställdes. Utifrån elevernas egna frågor fick de själva söka svaren enskilt eller i grupp.

Läraren skall enligt Lpo:

- utgå från varje elevs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande
- stärka elevens vilja att lära och elevens tillit till sin förmåga
- organisera och genomföra arbetet så att eleven successivt får fler och större självständiga uppgifter och ett ökat eget ansvar.

Inom detta område finns det all anledning till eftertanke om hur man skapar ett intresse och engagemang hos eleverna. Alla pratar om vikten av elevernas glädje av att lära, men alltför ofta upplever eleverna inte detta. Ett sätt att utveckla undervisningen är att lärare bereds möjlighet att studera varandras undervisning samt att tid skapas för uppföljning av undervisningsbesöket.

Matematik

Inom ämnet matematik har många lärare i årskurserna 4 – 6 funnit fler nackdelar än fördelar att bedriva åldersintegrerad undervisning. Risken är uppenbar att spridningen i en klass blir så stor att läraren får svårigheter att hinna med alla elever på ett bra sätt. Matematiken bygger på att eleverna har goda grundläggande färdigheter för den fortsatta förståelsen upp i årskurserna. För att undervisa åldersintegrerat i matematik krävs en mycket klar struktur i såväl den kortsiktiga som den långsiktiga planeringen. Därför har flera lärare i matematik i årskurserna 4-6 gått från åldersintegrerad till åldershomogen undervisning.

Riskerna med åldershomogen undervisning kan innebära att duktiga elever får vänta in långsammare elever med uppgifter som är för lätta och för lite utmanande.

Man skulle kunna pröva att undervisa åldersintegrerat i matematik med inlärningshomogena grupper. Vi vet att yngre elever vågar vara mera kreativa än äldre elever. På så vis skulle man kunna arbeta kreativt med problemlösning i åldersintegrerade grupper. Internationellt sett har vi inte nått bra resultat i problemlösning inom ämnet matematik. En annan intressant tanke vore att periodvis arbeta med pojk- och flickgrupper i matematik. Vi vet att pojkar och flickor lär sig på olika sätt.

Engelska

I ämnet engelska har flera lärare i årskurserna 4 – 6 återgått från åldersintegrerad till åldershomogen undervisning. Man anser att det är för stor skillnad på elevernas mognadsnivå. Även här skulle man kunna söka andra arbetsätt och arbetsformer. Man vet att inlärningskapaciteten är högst i åldrarna 0-8 år, för att sedan successivt avta upp till puberteten. Småbarn lär sig tala på ett riktigt sätt utan att kunna grammatik. Tidig språkinläring bygger på lek och kommunikation där man utgår från barnets mognadsnivå.

Idrott och hälsa

I ämnet idrott och hälsa kan det vara svårare att individanpassa undervisningen i de åldersintegrerade klasserna, då framförallt inom bollsporterna. De äldre eleverna som både är större och starkare kan i bokstavig mening trampa ner de yngre eleverna. De äldre eleverna finner det meningslöst att passa till de yngre, då de har betydligt svårare att spela bollen vidare. Denna problematik finns även i de åldershomogena klasserna inom detta ämne. Här finns det rum för andra sätt att gruppera elever. D.v.s. att man på ett bättre sätt grupperar elever efter deras fysiska förutsättningar. Att man exempelvis delar upp pojkar och flickor vid olika tillfällen eller att man samverkar med andra klasser, så att man på ett bättre sätt kan individanpassa undervisningen.

Basfärdighetsträningen

Med detta avser jag grundläggande kunskaper och färdigheter som eleven måste ha med sig i sitt fortsatta lärande. Här måste man vara observant oavsett vilken organisationsform man använder. Återigen kommer jag till de enskilda pedagogernas sätt att arbeta. I de lägre årskurserna från förskoleklass till åk 3 är förutsättningarna gynnsamma i de åldersintegrerade klasserna. Det finns flera vuxna som kan individanpassa undervisningen. I de åldershomogena lägre klasserna kan inläringen gynnas av att eleverna mognads- och inlärningsmässigt är mer homogena. Används sedan den specialpedagogiska kompetensen på ett bra sätt så spelar det ingen större roll vilken organisationsform man använder. Det är lärarens förmåga att individanpassa undervisningen, samt elevens basfärdighetsträningstid som är viktigt för resultatet. Med tid menar jag både undervisningstid och tid för elevens eget arbete efter undervisningstiden.

Uppförande, krav och struktur

Uppförandet i klasserna var överlag gott. I de åldershomogena klasserna verkar det som att lärare som väljer att arbeta åldershomogent vill ha mera kontroll på eleverna. Elever i de åldersintegrerade klasserna var mer vana att röra sig fritt i och utanför klassrummet. Att elever får röra sig fritt kan vara både positivt och negativt. Det positiva är att eleverna får träna sig i ett större ansvarstagande, samt att eleverna tvingas samverka med sina klasskamrater. De negativa är att eleverna kan gömma sig och inte göra det som är avsett. Detta handlar återigen inte om åldersintegrering eller åldershomogen undervisning, utan om lärarens synsätt att

använda sig av fria eller styrda arbetssätt och arbetsformer. När man ger elever frihet är det viktigt att man följer upp deras arbeten och att eleverna tränas i att ta ansvar för sina handlingar. För att kunna bedriva en framgångsrik åldersintegrerad undervisning krävs att läraren har en klar struktur med tydliga mål samt en mycket god uppföljning av elevernas utförda arbeten.

Elever som ges stor frihet men tar lite ansvar är inte en helt ovanlig bild av dagens skola. Många elever i skolan har stora svårigheter att koncentrera sig på skolarbetet. Det behövs inte mycket störande moment för att eleven skall tappa koncentrationen på sin uppgift. För dessa elever dessutom cirkulera fritt i skolan skapar detta ett oacceptabelt inlärningsbortfall. Det finns många elever som behöver lugn och studiero. Okoncentrerade elever har svårt att klara av ett fritt arbetssätt. Där krävs fler vuxenkontakter och en mer lärarstyrd undervisning. Det betyder inte att dessa elever inte kan ta ansvar för sitt lärande. Man får istället gå fram i mindre steg. Läraren måste strukturera upp sitt arbete så att eleverna klarar av balansen mellan frihet och ansvar.

Sociala relationer

Vad vi kunnat se i denna studie är att det oftast var en mjukare stämning och ett mer hänsynstagande bland eleverna i de åldersintegrerade klasserna. Undervisningen i de åldersintegrerade klasserna var mindre lärarledd än i de åldershomogena klasserna. I intervju svaren kan vi finna att olika synsätt kommer fram. En intressant fundering blir då varför man har valt att arbeta åldersintegrerat respektive åldershomogent. Samtliga intervjuade lärare som arbetar åldersintegrerat upplevde en lugnare och tryggare stämning bland eleverna, nu när de arbetar åldersintegrerat, mot när de arbetade åldershomogent. Självklart kan man skapa en lugn, trygg och positiv stämning i klassrummet i en åldershomogen grupp. Vi såg goda exempel på detta också i vår studie.

I de äldre åldrarna åk 4-6 kunde man upptäcka den s.k. pubertetsfaktorn. Flickorna i åk 6 är i många fall inte intresserade av att samarbeta med pojkar som i åk 4 älskar att leka med bilar. Det kan vara svårt för läraren att ta upp gemensamma diskussioner i klassrummet, t.ex. inom ämnesområden som ANT och sexualundervisning. Här måste lärarna ta hänsyn till detta och göra grupperingar efter mognadsnivå

Ju mer homogen en grupp är, desto större är risken att det kan leda till intolerans gentemot andra grupper. Om vi vill ha ett integrerat samhälle måste vi också integrera människor för att skapa en bättre förståelse för varandra. I detta sammanhang kan de åldersintegrerade klasserna ha en gynnsam inverkan, där får man lära sig att visa empati och ta hänsyn till yngre elever.

För att skapa en bättre förståelse mellan elever i olika åldrar kan man i en åldershomogen klass samarbeta med en fadderklass. Ett annat sätt är att placera klasser med elever i olika åldrar bredvid varandra. Min slutsats blir att om man lär sig att arbeta i olika grupperingar så ökar möjligheten att skapa ett bra socialt klimat på hela skolan, oavsett om man har organiserat sig i åldersintegrerade eller åldershomogena klasser.

Både elever och lärare i studien upplevde en tryggare stämning med mindre konkurrens i de åldersintegrerade klasserna. Om konkurrensbegreppet finns det olika uppfattningar. Det finns många idag som uppfattar konkurrens som något bra för att höja kvaliteten i skolan. Vi lever idag inte i en trygg och skyddad värld. Vi behöver också tränas i att klara av svårigheter, motgångar och stressade situationer. Konkurrens rätt utnyttjat kan skapa kvalitetshöjningar men inte till vilket pris som helst. Här handlar det om människors olika grundsyn och

värderingar. Hur vi skall förhålla oss till grundläggande demokratriska värderingar råder det dock ingen tveksamhet om. Vår läroplan är mycket tydlig på denna punkt

Klassen som begrepp

Det sociala nätverket mellan föräldrar, elever och lärare är oerhört viktigt. Här kan svårigheter i de åldersintegrerade klasserna uppstå. Elever, föräldrar och lärare får varje år bryta upp relationer. Relationer tar i regel lång tid att bygga upp. Förekommer det dessutom flera olika lärarbyten under skolgången mellan förskoleklass och åk 6 kan det skapas en otrygghet bland eleverna. Det gäller framförallt elever som är otrygga av andra faktorer som ej har med skolan att göra. För att skapa bra övergångar vid lärarbyten bör man avsätta en hel del tid till att skapa positiva relationer med de nya eleverna, men också mellan elevernas föräldrar. Man får aldrig glömma bort betydelsen av att få tillhöra en positiv grupp.

Slutsatser

Det har i vår studie inte kommit fram att eleverna lär sig bättre i någon av dessa organisationsformer.

Därför är frågan om åldersblandad eller åldershomogen undervisning irrelevant för mig. Enligt mitt sätt att se på saken så är en individanpassad undervisning utifrån elevens förutsättningar det som verkligen är relevant.

För att få bästa möjliga resultat så anser jag att man varken bör vara för eller emot åldersintegrerad eller åldershomogen undervisning, utan man bör snarare ta tillvara fördelarna av de olika organisationsformerna. I större utsträckning skulle man kunna använda sig av andra arbetsformer med flexibla grupperingar som, pojkg- och flickgrupper, intressegrupper, socialt fungerande och socialt icke fungerande grupper, inlärningsmässigt homogena- och heterogena grupper etc. d.v.s elever måste lära sig att arbeta med alla kategorier av personligheter. I deras framtida vuxenliv har man inte alltid möjlighet att välja arbetskamrater. Dock vill jag betona betydelsen av att varje elev har rätt till att tillhöra en basgrupp.

Att undervisa i en åldersintegrerad klass kräver både mer förarbete och en klarare struktur om det skall fungera på ett bra sätt, än i en åldershomogen klass.

En metod som utgår ifrån att eleverna lär av varandra kan utvecklas. Flera forskningsresultat har visat att det är en effektiv metod för lärandet. Där finns det goda förutsättningar även i en åldersintegrerad klass.

Åtgärder för utveckling

- Att skolor och enskilda lärare på ett mer systematiskt sätt använder sig av de testresultat som årligen tas fram i åk 1, 3, och 6. D.v.s. att man analyserar och jämför resultaten inom och mellan klasser.
- Att man på och mellan skolor för en dialog på vilket sätt testresultaten påverkar arbetssättet, arbetsformerna och inlärningsmetoderna.
- Att man skapar möjligheter för lärare att auskultera i andra klasser, såväl på den egna skolan som på andra skolor. Öppna klassrum där lärare lär av lärare är en god investering för framtiden.
- Att vi fortsätter med att använda oss av lärarkandidater och forskningsstuderande till denna typ av examensarbeten samt ge förutsättningar för mötesplatser för analys, reflektion och diskussion. Dessa forum bör vara öppna för lärarkandidater, forskningsstuderande, lärare, specialister från högskolan, utvecklingsansvariga i kommunen och inte minst undervisningsråd från Skolverket.

- Att man bör undvika att låta lärare arbeta åldersintegrerat mot sin vilja. I de fall man tvingas slå ihop klasser p.g.a. för få elever är det viktigt att lärare som saknar erfarenheter av åldersintegrering får ta del av erfarna pedagogers kunskaper om åldersintegrerad undervisning.
- Att vi följer upp denna typ av studie.

Att beakta

- Studien har gjorts på ett litet klass- och elevunderlag
- Intervjuer med föräldrar saknas
- Intervjuer med elever som undervisats i båda organisationsformerna saknas

Slutord

Det får inte vara organisationsformen som skall styra skolans utveckling, utan det är målen i läroplanen, kursplanerna och kulturplanen som skall styra arbetet i skolan.

I vår kommun har inte resursmotiven varit avgörande för att införa åldersintegrerad undervisning, utan det har varit motiv av pedagogisk-, metodisk- och social karaktär. Om det finns pedagoger som vill pröva nya idéer att arbeta i skolan så bör dessa uppmuntras. Förnyelse och utveckling inom skolans område är minst lika viktigt som inom andra verksamheter.

I en målstyrd organisation är det viktigt att man på ett professionellt sätt kontinuerligt följer upp, utvärderar och kvalitetssäkrar sin verksamhet.

Till sist vill jag rikta ett stort tack till deltagande klasser, lärare och observatörer som på ett utmärkt sätt gjort denna studie möjlig.

Kävlinge 2001-02-12

Sten Wallmark
Utvecklingsledare i Kävlinge kommun